

TARİHÎ MANZUM METİNLERİ NESRE ÇEVİRME MESELESİ: BELİĞ'İN GÜL-İ SAD-BERG'İ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Âdem CEYHAN

Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Bu makalede 18. asır şair ve yazarlarından Bursalı İsmâil Belîğ'in daha önce Abdülkerim Abdulkadiroğlu tarafından yayımlanan "Gül-i Sad-berg" adlı manzum yüz hadis tercümesinin meydana getiriliş yılı üzerinde durulmakta; söz konusu eserin bilinen üç yazma nüshasına dayanılarak olabildiğince hatasız neşredilmesi hedeflenmektedir. Klâsik Türk edebiyatı metinlerinin anılan ilim dalında müteahhas olmayan okuyucunun da kolayca faydalanabileceği şekilde yayımlanması gereğinden hareketle Gül-i Sad-berg'in günümüz Türkçesiyle nesre çevirisine de yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Gül-i Sad-berg, Yüz Hadis, Belîğ, Abdulkadiroğlu.

THE TRANSLATION ISSUE OF HISTORICAL POETIC TEXTS INTO PROSE: THE EXAMPLE OF BELİĞ'S GÜL-İ SAD-BERG"

ABSTRACT

This article emphasizes the year of the formation of "Gül-i Sad-berg, the work of 18th Century poet and writer Bursalı İsmail Belîğ, and was published as the translation of one hundred hadiths by Abdülkerim Abdulkadiroğlu. It is aimed to publish the work without any mistakes based upon known its three copies. The contemporary Turkish prose translations of Gül-i Sad-berg are also included so that a reader not an expert in the field of Classic Turkish Literature texts can easily benefit from the publication.

Key Words: Gül-i Sad-berg, Yüz Hadis, Belîğ, Abdulkadiroğlu.

Giriş

Dilin, dil bilginlerince sayılan vasıflarından biri de onun "canlı bir varlık" oluşudur. Diğer canlı varlıklar gibi, yeryüzünde konuşulan bütün dillerin de zamanla çeşitli yönlerden değişiklikler geçirdiği, ilgililerce iyi bilinen bir gerçektir. Yüzyıl, hatta elli yıl önceki Türkçe'yle günümüzde kullanılan Türkçe arasında yapılacak üstünkörü bir mukayese bile meydana gelen değişiklikleri görmeye yetecektir. Tabîî gelişme seyri içinde veya dışarıdan müdahaleler sonucu olarak bir lisanda ortaya çıkan değişimler, o dilin tarihî eserlerinin geniş okuyucu kitleleri tarafından anlaşılabilmesini sağlamak üzere, istenen dil veya üslûba dönüştürülmesi, kullanılan dile aktarılması veya dilinin yenilenmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Ancak tarihî de olsa bir her hangi bir lisana ait eserin dil ve üslûbunun, yine o dil içinde bazı değişikliklere uğratılmasına tercüme

(çeviri) denmesi, uygun değildir. Çünkü tercümede bir dilde söylenen sözün veya yazılan metnin başka bir dile çevrilmesi bahis konusudur. Tercümeden farklı olarak yapılan işe ise “sadeleştirme”, “dil içi çeviri”, “dil yenileme” gibi isimler verilmektedir. (Dilçin, 2007, 153 vd.).

Dil yenileme işi, sırf çağımıza has değil, aslında edebiyat tarihimizde de zaman zaman görülen bir vakiadır. Bazı edebî veya ilmî eserlerin lisanı eskiyince, muhtevası bakımından değerli sayılan o metinlerin yaşayan dile aktarılması isteği ve ihtiyacı doğmakta; bunun sonucunda aynı metinlerin aslına sadık kalınmaya çalışılarak diliçi çevirisinin yapıldığı yahut çıkarma, ilâve gibi bazı değişikliklerle yeniden yazıldığı veya manzumsa nesre çevrildiği görülmektedir. Birkaç örnek vermek gerekirse, 16. asır şair ve yazarlarından İznikli Bekâyî (ö. 1003/1595) olduğunu tahmin ettiğimiz “Bekâyî” mahlaslı bir edebî şahsiyet, 14. asırda Hoca Mes‘ûd’un mesnevî şeklinde yazdığı *Süheyl ü Nevbahâr*’ı kendi çağının diliyle nesre çevirmiştir. Vâhidî’nin “*Menâkıb-ı Hâce-i Cihân ve Netîce-i Cân*” adıyla Hicrî 929 (Milâdî 1523) yılında tamamladığı eseri, Ömer bin Mehmed Karakaşzâde, aşağı yukarı yüz sene sonra “*Nuru’l-hüdâ li-meni’htedâ*” adıyla yeniden yazmıştır. 17. asır divan şairlerinden Cevrî İbrâhim Çelebi’nin (ö. 1065/1654) de kendisinden önce yazılmış iki eseri, dilini eski ve ifadesini kusurlu bulduğu için, yeniden nazma çektiği bilinmektedir: Şair, Bitlisli Şükrî’nin 930 (1523) yılında mesnevi şeklinde yazdığı *Selim-nâme*’yi 1037 (1627)’de kendi zamanının Tükçesine ve şiir üslûbuna uydurarak yeniden nazmetmiştir. Cevrî, Yazıcı Sâlih’in 811 (1408)’de telif ve tercüme yoluyla meydana getirdiği manzum *Melhame*’yi de 1044 (1635) yılında benzer sebeplerle yeniden nazmetmiştir. Yine Nazmizâde Hüseyin Murtaza, Bağdat valisi Hasan Paşa’nın isteği üzerine, 1117 (1705) senesinde *Kâbusnâme*’yi Tüççeye çevirmiş; daha doğrusu Mercimek Ahmed’in 835 (1431-32)’de Farsça’dan dilimize tercüme ettiği bu eseri, kendi çağının revaçta olan Tükçesine göre değıştirmiştir.

Türk edebiyatı tarihine ait metinler, bilindiğı gibi, zamanımızda umumiyetle birkaç şekilde basılmakta ve yayımlanmaktadır: 1) Bir yazma veya basma nüshanın tıpkıbasımı şeklinde, 2) Çeviriyazım biçiminde, meselâ Arap asıllı Türk harflerinden Latin asıllı Türk harflerine çeviri şeklinde, 3) Diliçi çevirisi yapılmış, başka bir ifadeyle sadeleştirilmiş olarak, 4) Hem tıpkıbasım, hem çeviriyazılı, hem de sadeleştirilmiş olarak... Her birinin bir ihtiyaçtan doğduğu söylenebilecek olan bu neşir biçimlerinin avantajları da vardır, dezavantajları da... Biz burada anılan metin neşri şekillerinden “diliçi çeviri”nin gerekliliğini belirtmek istiyoruz: 11. asırdan harf inkılabına kadar meydana getirilmiş tarihî-edebî eserlerimizden bir kısmının günümüz Tükçesine çevrilerek yayımlandığı, konuyla alâkalı olanlarca bilinen bir şeydir. Son zamanlarda bazı ilim adamlarımız tarafından tarihî-edebî eserlerimizin çeviriyazılı, başka bir ifadeyle Arap harflerinden yeni harflere aktarılmış biçimde yayımlanmasının yeterli olmadığı, söz konusu metinlerin günümüz Tükçesine çevrilerek de neşredilmesi gerektiğı, haklı olarak sıkça dile

getirilmeye başlandı. Yayımlanan divanlar, mesneviler veya mensur eserleri ancak Türk Edebiyatı ilim dalında mütehasşis olanların anlayabildiği, hatta neşredilen bazı tarihî-edebî metinlere bakılırsa, ne yazık ki bunların onlar tarafından dahi tam ve doğru okunup anlaşamadığı göz önünde bulundurulursa, diliçi çevirinin ne kadar gerekli bir ilmî faaliyet olduğu herhalde daha iyi kavranır...

Örneğimizde de görülebileceği gibi, diliçi çevirinin kayda değer faydalarından biri, metin neşrinde bazan üzerinde pek durulmadan yazılıp geçilen kelimelerin doğru okunmasını ve manalarını öğrenmeyi temin etmesi, diğeri ise manzum eserlerde vezin yanlışlarını fark etmeye ve önlemeye yaramasıdır. Biz bu çalışmamızda daha önce iki ayrı akademisyen tarafından iki metin teşkili ve neşrine konu olmuş manzum bir eseri, hem daha sağlıklı ve doğru bir şekilde ortaya koymayı, hem de günümüz Türkçesiyle nesre çevirerek diliçi çevirinin yeni bir nümunesini göstermeyi hedefliyoruz.

Bursalı İsmâil Belîğ'in *Gül-i Sad-berg*'i

Edebiyat tarihimizde Erzurumlu Mustafa Darîr (14. asrın ikinci yarısı), Hatiboğlu (ö. 838/1435'ten sonra), Kadri, Niğdeli Visâlî (ö. 1057?/ 1647?) gibi çeşitli şair ve yazarların yüz hadisi nesir veya nazımla tercüme ettiği bilinmektedir. (Tafsilâtli bilgi için bk. Öztoprak, 1993). Yüz hadis derleme ve tercüme faaliyetinin, kırk hadisler kadar çok sayıda olmasa da çağımızda da devam ettiği söylenebilir. Meselâ, yirminci asır Türk edebiyatının tanınmış şahsiyetlerinden Necip Fazıl (Kısakürek, 1905-1983), yeni tarzda ve üslûpta bir mevlid sayılabilecek *Esselâm* adlı eserinin sonlarında, Hz. Peygamber'in 101 hadisinin hece ölçüsüyle nazmen tercümesine yer vermiştir. (Necip Fazıl, 1997, 116-129). Onun bu eseri, mevlid ve yüz hadis gibi dinî edebiyat türlerinin çağımızda –özüne zarar vermeksizin- şekil ve muhteva bakımından nasıl yenilebileceğini gösteren iki örnektir.

Bazan kırk hadis ezberleme hakkındaki rivayetin tesiriyle bu sayıdan daha fazla, meselâ yüz hadis derlenip tercüme ve/ veya şerh edildiğine de rastlanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, 16. asrın *Tezkiretü's-şuarâ*'sıyla meşhur edebî şahsiyetlerinden Kastamonulu Latîfi'nin (895-990/1490-1582) "*Sübhatü'l-uşşâk*" (Âşıkların Tesbihi) adını koyduğu manzum yüz hadis tercümesi sayılabilir. (Sevgi, 1992, 47-92). 17. asrın ikinci ve 18. asrın ilk yarısında yaşayan Bursalı Belîğ'in *Gül-i Sad-berg*'i de kırk hadis ezberleme konusundaki rivayetin teşvikiyle meydana getirilmiş manzum bir yüz hadis tercümesidir.

Bilindiği gibi, Bursalı Seyyid İsmâil Belîğ (1079-1142/1668-1730), edebiyat tarihimizde daha ziyade "*Güldeste-i Riyâz-ı İrfân...*" adlı Bursa vefeyat-namesi ve antoloji tarzındaki şuarâ tezkiresiyle tanınmış bir şair ve yazardır. (Hayatı ve eserleri hk. bilgi ve bibliyografya için bk. Çıpan, 1992, 415-16). Ancak onun bu mensur ve oldukça hacimli kitaplardan önce telif ettiği birkaç manzum eseri de vardır. 1114 (1702-3) yılında yazdığı ve başından geçen bir memuriyet nakil macerasını hikâyeye ettiği *Sergüzeşt-nâme*'si ve 1119

(1707) yılında yazdığı *Bursa Şehrengizi*, şairin orta yaşlılık yıllarının verimleridir. Belîğ'in aşağı yukarı elli- elli beş yaşlarında tamamladığı *Gül-i Sad-berg* ise, ömrünün son zamanlarına yaklaşması üzerine, Hz. Peygamber'in şefaatine erişebilmek ve hac farızasını yerine getirebilmek ümidiyle meydana getirdiği bir yüz hadis tercümesidir.

Gül-i Sad-berg, Müslüman âlim, şair ve yazarlarca telif edilen pek çok eserde görüldüğü üzere, besmelenin ardından Allah'ın nimetlerine şükür hislerini terennüm eden bir hamd kısmıyla başlıyor; Hz. Peygamber'i öven bir na'tla devam ediyor. Şair, başlangıç mahiyetindeki bu sözlerden sonra sadede geliyor: Bir gün, sahabelerden Hz. Enes'in Hz. Peygamber'den rivayet ettiği "Allah, ümmetimden kırk hadis ezberleyen (veya başkasına nakleden) kimseyi, Kıyamet günü fakih ve âlim olarak diriltir; şehid ve şefaatçi olarak yazar" mealindeki hadisi okuyunca, gevşekliği bir tarafa bırakmış ve şöyle düşünmeye başlamıştır: "Yüz hadis bulunsa, '*Gül-i Sad-berg*' (Yüz yapraklı gül) ona uygun, güzel bir isim olur... Ancak (çevrilecek) her hadisin nakli sahih ve manası bir beyitte açıkça ifade edilebilecek kadar kısa olsa..."

Bu düşünceyle araştırırken, eline inci tesbih gibi yüz tane hadis geçmiştir. Seyyid Belîğ, işte o hadisleri hoşça gidecek bir üslûpla dilimize çevirmiş; kısa söylemek, istenen bir meziyet olduğu için, sözü uzatmak istememiştir. Müteakip ifadelerinden öğrendiğimize göre, mütercim, bedenine ihtiyarlık gevşeklik ve bezginliği gelmeden hac farızasını eda etmek, son nefeste dünyadan ahirete imanla geçmek, mahşerde Hz. Peygamber'in şefaatine mazhar olmak gibi dinî duygu ve düşüncelerle meydana getirmiştir eserini...

Belîğ, telif sebebini anlattıktan sonra, devrin sultanı III. Ahmed (saltanatı 1115-1143/1703-1730) ve onun damadı İbrâhim Paşa'yı övmeye geçiyor. Bu bölümde Kethuda Bey'i de metheden şair, hacca gidebilmek için ondan yardım beklediğini ifade ediyor. Rütbe sırası gözetilerek yapılan söz konusu övgülerin ardından, eserin asıl konusuna geliyor ve yüz hadisi birer beyitle dilimize çevirmeye başlıyor. Belîğ, inci tesbih gibi eline geçtiğini söylediği yüz hadis derlemesinin veya derleyicisinin adını bildirmemiş; sadece hadislerin kırkına ait rivayet edici ve/ veya alındığı kaynağın ismini kaydetmiştir. İşaret edilen kayıtlar, hadislerden yirmi yedisinin *Câmiu's-sagîr*, sekizinin *Meşârik*, üçünün *Mesâbih*, ikisinin *Zübdetü'l-ahbâr* isimli eserden seçildiğini göstermektedir.

Tanınmış edebiyat araştırmacısı Fevziye Abdullah Tansel (1912-1988), Belîğ'in eserlerini sayarken, "*Gül-i sad-bark*"i "Belîğ bu eserinde Hanif-zâde Tâhir Ahmed Efendi'nin *Âşâr-ı Nav* adlı eserindeki 100 hadisten her birinin mânasını, birer beyit ile, izah etmiştir" cümlesiyle tarif eder. (Tansel, 1979, II, 490). Ünlü edebiyat tarihçisi Agâh Sırrı Levend (1894-1978) de *Gül-i Sad-berg*'in "Hanif-zade Tahir Ahmed'in *Âşâr-ı Nev*'indeki 100 hadisin birer beyitle açıklanması" konusunda olduğunu ifade ederek "elimize geçmemiştir" notunu ekler. (Levend, 1988, 317).

Bu cümleler, Tansel ve Levend'in *Gül-i Sad-berg* nüshalarını görmediklerini, naklettiğimiz bilgiyi şair hakkındaki biyografik-bibliyografik eserlere dayanarak verdiklerini isbat eder. Çünkü Hanif-zâde Ahmed Tâhir (ö. 1217/1802), Bursalı Belîğ'den sonra yaşayıp vefat etmiş bir yazardır. Onun 1172 (1758) yılında bitirdiği "*Âsâr-ı Nev*"i ise, yüz hadis ihtiva eden bir eser değil; *Keşfü'z-zunûn*'a yazılmış zeyillerden biri olup (Kâtib Çelebi, 1941, 12) Gustav L. Flügel (1802-1870) tarafından Latince tercümesiyle beraber yayımlanmıştır. Tahminimize göre, adı geçen yazarlar, Arap harfleriyle basılmış *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân...* sonundaki "*Keşfü'z-zunûn* zeyli olarak Hanîf-zâde merhûmun cem' ve te'lif eylediği *Âsâr-ı Nev* adlı eserinde yüz aded hadîs-i şerîfin şerhini şâmil *Gül-i Sad-berg* ismiyle mevsûm manzûmesi..." (İsmâil Belîğ, 1302, 542) ibaresini yanlış anlamışlardır. Başka bir ifadeyle Belîğ'in *Gül-i Sad-berg*'inde çevirdiği hadislerin kaynağı, "Hanif-zade Tahir Ahmed'in *Âsâr-ı Nev*"i değildir. Burada Hanîf-zâde'nin *Keşfü'z-zunûn* zeyli olarak yazdığı *Âsâr-ı Nev* adlı eserden naklen, Belîğ'in yüz hadîs-i şerîfin şerhini içine alan *Gül-i Sad-berg* isimli bir manzumesinin de bulunduğu bildirilmektedir. Hanif-zâde Ahmed Tâhir, *Âsâr-ı Nev*'de Belîğ'in -1133 (1720-21) yılında vefat ettiğini söylemekle yanılarak- *Gül-i Sad-berg*'ini şöyle tanıtır: منظوم فى شرح حديث مائة لمؤلفه السيد اسمعيل بليغ الشاعر البرسوى

(Fluegel, 1835-58, 622) توفى لسنة ثلث و ثلثين و مائة و الف

[1133 yılında vefat eden Bursalı şair Seyyid İsmâil Belîğ'in yüz hadisin şerhi konusunda manzum eseri].

Belîğ, *Gül-i Sad-berg*'te baştan sona kadar aruzun "feilâtün feilâtün feilün" kalıbını kullanmıştır. Onun çevirdiği hadislerde bismelenin ve *Kur'an* okumanın fazileti, Allah için nasihat, âlimlerin değeri ve ilim tahsiline özendirme, cehaletten ve cahillerden sakındırma, dış temizliği, abdestin faydaları, namaz, dua, istiğfar, namazda kıraatin farz oluşu, mescidin takva sahiplerinin evi olduğu, Hz. Peygamber'e salâvat, onun kabrini ziyaret, şefaet, cehennem azabı, Allah korkusu, ölümden ders almak, yolculuğun zahmeti, akraba ziyareti... gibi ibadet, ahlâk ve muamelâtla alâkalı konular üzerinde duruluyor. Şair, hadisleri tercüme ederken, onların gerektirdiği davranışları da okuyucuya telkin ediyor. *Gül-i Sad-berg*, şairin eserini bitirmekten duyduğu şükür ve memnuniyet hislerini dile getiren, çalışmasının değerini belirten ve tercüme yılını bildiren "Hâtîme-i Suhan" bölümüyle sona eriyor.

Telif veya tercüme senesi

Eserin bir nüshasında (İ) *Gül-i Sad-berg*'in Hicrî 1134 (Milâdî 1721-22) yılında, iki (O, Ü) nüshasında ise 1136 (1723-24) senesinde tamamlandığı mütercim-şair tarafından bildirilmektedir. Birbiriyle çelişen bu kayıtlardan hangisi doğru olabilir? İşaret edilen ikiliği gidermek ve belirsizliği açıklığa kavuşturmak için elimizde birkaç ipucu bulunduğu söylenebilir:

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası (Ü) sonunda mütercim Belîğ, Farsça olarak söz konusu eserini, önceki Kahire kadısı Kethuda-zâde

Mehmed Efendi'ye ithaf ettiğini belirtmektedir. Kethuda-zâde Mehmed Efendi'nin 28 Receb 1132 (5 Haziran 1720) tarihinde Mısır kadısı olduğu, Ocak 1721'de Mekke (kadılığı) payesine eriştiği ve birkaç sene sonra, 1724 yılında Rumeli kazaskerliğine yükseltildiği bilinmektedir. (Şeyhî Mehmed Efendi, 1989, 650). Mütercim Belîğ, her ne kadar bu nüshada eserini 1136 (1723-24) yılında tamamladığını haber vermişse de Kethuda-zâde'nin Mısır (Kahire) kadılığından sonraki vazifelerini anmamıştır. Şu hâl, eserin aslında 1136 (1723-24) yılından önce, 1134 (1721-22) senesinde meydana getirildiğini düşünmemize imkân vermektedir. Nitekim *Tezkiretü'ş-şuarâ*'sını 1134 (1721-22) senesinde sona erdiren Sâlim Efendi, Bursalı Belîğ'in eserlerini sayarken, *Gül-i Sad-berg*'ini de anar (Sâlim Efendi, 2005, 247) ki, bu kayıt, eserin Hicrî 1134 yılında bitirildiğini bildiren nüshaları desteklemektedir. Hatta biz Belîğ'in bahis konusu tercümesini 1134 yılından önce tamamlamış olabileceğini de düşünmekteyiz. Çünkü şuarâ tezkiresini 1132 (1719-20) yılında tamamlayan Safâyî Mustafa Efendi, Bursalı Belîğ'in eserleri arasında *Gül-i Sad-berg*'ini de saymaktadır. (Mustafa Safâyî Efendi, 2005, 107). Anılan kayıt, eserin Hicrî 1132 (1719-20)'de veya bundan bir müddet önce meydana getirildiği yolundaki fikrimizi kuvvetlendiren bir delildir.

Önceki Neşirler ve Metin Tesisleri

Bursalı Belîğ'in eserleri üzerinde yaptığı araştırma ve yayınlarıyla da bilinen merhum Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu (1944-2006), onun *Gül-i Sad-berg*'inin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshasını, İskilip İlçe Halk Kütüphanesi'nde mevcut yazmasından, hadis bilgini Mücteba Uğur'un kopya ettiği metinle karşılaştırarak 1993 yılında bir edebiyat dergisinde yayımlamıştı. (Abdulkadiroğlu, 1993, 121-151). Böylece, kırk hadis tercümelerine göre sınırlı sayıdaki yüz hadis tercümelerinden biri daha bütünüyle gün yüzüne çıkarılmış; başka bir tabirle "dinî edebiyatımızın ürünleri"nden, yazması nadir bulunan bir eserin nüshaları, inceleme ilâvesiyle çoğaltılmış olmaktadır. Naşirin, kırk sene önce bu konuda oldukça şümüllü bir ilmî çalışma yapmış ve hacimli bir eser neşretmiş olan Abdülkadir Karahan'ın (1913-2000) saydığı kırk hadis derleme, tercüme ve şerh sebeplerine eklediği madde de dikkate değer bir tesbittir. Anılan neşrin takdire şayan yönlerinden biri, eserin karşılaştırmalı metninden sonra, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan yazma nüshası suretinin de konulmasıdır. Transkripsiyon alfabesinin kullanılmadığı bu metinde, zaman zaman vezin ve manaya dikkat etmemekten ileri gelen birtakım okuma, yazma hatalarına rastlanır. Bahis konusu neşrin –bizce- noksanlarından biri, eserin günümüz Türkçesiyle nesre çevrilmeden yayımlanmış, diğeri ise ihtiva ettiği hadislerin yine günümüz Türkçesiyle tercümelerine yer verilmemiş olmasıdır.

"*Klâsik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadîsler*" konusundaki doktora tezini 1993 yılında tamamlayan Nihat Öztoprak da bu çalışmasında Belîğ'in *Gül-i Sad-berg*'ini tafsilatlı olarak incelemiş ve anılan eserin metnini

İstanbul Üniversitesi nüshasına dayanarak vermiştir. (Öztoprak, 1993, 80-91, 515-545).

Aynı konudaki araştırmalarını sonraki yıllarda da devam ettiren ve bu sırada söz konusu eserin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda bir başka nüshasının varlığını öğrenen Abdulkadiroğlu, Belîğ'in *Gül-i Sad-Berg*'ini mezkûr yazmayı da göz önünde bulundurarak yeniden yayımlayabileceğini ifade etmişti. (Abdulkadiroğlu, 1997, 155). Biz, *Gül-i Sad-berg*'in merhum Adulkadiroğlu tarafından o zaman elde edilemeyen iki yazma nüshasını temin ettik ve metnini, sonlarındaki kayıtlara bakılırsa, müellif hattı olduğu anlaşılan üç yazma nüshasına dayalı olarak teşkil ettik. İlmî metin neşirlerinde naşirden istenen ve ihmali zaman zaman istifham, itiraz ve tenkitlere sebep olan transkripsiyon alfabetini kullanmayı lüzumlu bulduk. Neşredilen veya teşkil edilen metinlerde rastladığımız yanlışları, elimizden geldiği kadar düzelttik ve yukarıda temas ettiğimiz noksanları da gidermeye çalıştık. *Gül-i Sad-Berg*'in günümüz okuyucusu tarafından kolay anlaşılmasını temin etmek için, metnini baştan sona kadar çağımızın Türkçesiyle nesre çevirdik. Metin sonuna, Belîğ'in manzum tercümeleleriyle mukayese edilebilmelerini de sağlamak üzere, hadislerin mensur çevirilerini ilâve ettik. Bu düzeltme ve eklemelerle daha sıhhatli ve nisbeten daha geniş bir okuyucu zümresi tarafından kolay anlaşılabilir okunabilecek bir metin ortaya koyduğumuzu ümid ediyoruz.

Nüshaları:

Belîğ'in *Gül-i Sad-Berg*'inin tesbit edebildiğimiz üç yazma nüshası vardır:

1. İÜ Ktp. Nadir Eserler Bölümü, nr. 2206 (Kısaltması: Ü),

17b-24a arasında bulunmaktadır. Bu nüsha, sonundaki kayda göre, müellif Seyyid İsmâil bin Seyyid İbrâhim Belîğ tarafından yazılmıştır.

2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Ktp. Osman Ergin yazmaları, nr. 1395/1, (Kısaltması: O),

Gül-i Sad-Berg, vr. 1b-10a arasında yer almaktadır. Metnin sonunda (vr. 10a'da)ki kayda bakılırsa, bu nüsha da mütercim Bursalı Seyyid İsmâil bin Seyyid İbrâhim tarafından yazılmıştır. Ancak yazısı önceki nüshanın hattından farklı görünmektedir. Söz konusu nüshanın son beytine göre, *Gül-i Sad-berg*, Hicrî 1136 yılında tamamlanmıştır.¹

3. İskilip İlçe Halk Ktp. Yazma Eserler Bölümü, nr. 1217/5. (Kısaltması: İ),²

“*Risâle-i Gül-i Sad-berg*”, 71b-84b arasında bulunmaktadır. Vr. 84b'deki kayda göre, bu nüsha da Bursalı Seyyid İsmâil bin Seyyid İbrâhim

¹ Bu nüshanın bir kopyasını ricam üzerine temin edip tarafıma ulaştıran değerli meslektaşım Levent Demir'e teşekkür ederim.

² Bu nüshanın bir suretini ricam üzerine temin edip bana ulaştıran değerli meslektaşım Yavuz Bayram'a müteşekkirim.

Belîğ tarafından yazılmıştır. Söz konusu yazmanın son beytinde -önceki iki nüshadan farklı olarak- *Gül-i Sad-berg*'in 1134 yılında tamamlandığı ifade edilmiştir. Bu nüshanın hattı da daha önce tavsif ettiğimiz iki nüshanın yazısından farklılık göstermektedir. Mezkûr nüshada Arapça yüz hadis metninin yarısından fazlası, yanlışlıkla, ait olduğu yere kaydedilmemiş; başka bir ifadeyle bir kısım hadisler, farklı bir rivayetin tercümesi mahiyetindeki beyitlerin üzerine yazılmıştır. Bu karıştırmalarla telif yılını bildiren beyitteki fark, elimizdeki nüshanın müellif hattı olduğu kaydı konusunda şüphe duymamıza sebep olmaktadır. Akla gelen bir ihtimal, müstensihin, müellif hattı bir nüshayı kopya ettikten sonra, ona ait istinsah kaydını da aynen kopya etmiş olması ve kendi adını belirtmeyi gereksiz bulmasıdır.

Biz, *Gül-i Sad-Berg*'in metnini kurarken, bu nüshalardan her hangi birini esas almayıp farklı hâllerde manaya, vezne ve hadislerin Arapça aslına en uygun bulduğumuz varyantı tercih ettik. Vezne, manaya ve kafiyyeye uymadığı için, istinsah hatası olduğu açıkça belli birtakım yanlışları, nüsha farkı olarak göstermeyi ise lüzumsuz saydık. Bazı kelimelerin yazılışında harekeli olan O ve İ nüshasının imlâsını tercih ettik.

Risâle-i GÜL-İ SAD-BERG³

İ 71b, O 1b,
Ü 17b

Bi'smi'llâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm

Minn̄et ol Mün'im'e kim bî-pâyân
Perveriş-yâbı anuñ ḥalk-ı cihân

Süfre-i ni'metiniñ şubḥ u mesâ
Rîze-çîn-i keremi şâh ü gedâ

Ni'meti⁴ nânına yoḡ ketm-i ebed
Sâ'il-i dergehini itmez o red

Lâne-sâz eylemedin câna teni
Ḳısmetin itmiş idi ḥalk o Ğanî

5 Eyleyüp levḥ-i cebîne imzâ
Zâmina'llâh ile ferden ferdâ

Defter-i *Naḥnü ḳasemnâda* Celîl
Ḳulunuñ ḳismetine oldı kefîl

³ İ'de bulunan bu başlık, O ve Ü'de yoktur.

⁴ Ni'meti O: Ḳudreti İ, Ü.

Ḳuvvet-i şāni‘a-i Yezdānī
Ḥākden eyledi ḥalḳ insānı

Ādemi maẓhar-ı ikrām itdi
Lāyık-ı ḥil‘at-ı İslām itdi

İ 72a Beden-i fıtrātın itdi şāyān
Revnaḳ-efzā-yı libās-ı imān

10 Neyyir-i zātın idüp müstevfā
Tābiş-endāz-ı *Leḳad kerremnā*

Nūr ile ḳalbi anuñ zeyn oldı
Nā‘il-i devlet-i dāreyn oldı

Maḥz-ı luṭfundan o kân-ı re‘fet
Bizi maḥbûbına itdi ümmet

[Rahman ve Rahîm Allah’ın adıyla (başlarım). 1. O sonsuz nimet veren Allah’a şükür ki, dünya halkı onun tarafından beslenip yetiştirilmekte... 2. Şah ve yoksul, sabah akşam onun nimet sofrasında kereminin kırıntısını toplayıcıdır... 3. Nimetinin ekmeğine ebedî bir gizlilik yok... O, kapısının önündeki dilenciye reddetmez. 4. O Ganî (hiç kimseye muhtac olmayan Allah), henüz ruha bedeni yuva yapmadan (herkesin) kısmetini yaratmıştı. 5. Herkesin alın levhasına kendi eliyle tek tek “*Zamina’llah...*” (Allah herkesin rızkına kefilidir) diye yazdı. 6. Yüce Allah, “...Biz taksim ettik”⁵ defterinde kulunun kısmetine kefil oldu. 7. Allah’ın güzel yapıcı kudreti, insanı topraktan yarattı. 8. İnsanı ikrama mazhar etti; değerli İslâm giyeceğine lâyık etti. 9. Yaratılış bedenini, güzellik artıran iman elbisesine yaraşır yaptı. 10. Zâtının güneşini, yeteri kadar *leḳad kerremnā*⁶ parlaklığını atıcı yapıp 11. onun kalbi nurla süslendi; insan dünya ve ahiret saadetine ermiş oldu. 12. O merhamet kaynağı, bizi, sırf lûtfundan (dolayı), sevdiğine (Hz. Muhammed’e) ümmet etti.]

O 2a Na‘t-ı Şerîf-i Ḥabîb-i Ḥudā⁷ ve Bâ‘iş-i Te‘lîf-i İn
Gül-i Şad-berg-i Ra‘nâ ki⁸ Nev-çide-i Gül-zâr-ı Eḥādîş-i Şerîf-i
Ḥazret-i Muhammedi’l-Muştafâ Şalla’llâhü ‘Aleyhi ve Sellem⁹
Deste deste gül-i şad-berg-i selām

⁵ “Onların geçimlerini aralarında Biz taksim ettik” (*Kur’an*, Zuhruf, 43/32) mealindeki ayetten.

⁶ “Biz hakikaten insan oğlunu şan ve şeref sahibi kıldık...” (*Kur’an*, İsrâ, 17/70) mealindeki ayetten.

⁷ Na‘t-ı Şerîf-i Ḥabîb-i Ḥudâ vü İ, O: Na‘t-ı Şerîf ve Bâ‘iş-i Te‘lîf Ü.

⁸ ...Gül-i Şad-berg-i Ra‘nâ ki... İ, O: Gül-i Şad-berg-i Nev-çide-i... Ü.

⁹ Şalla’llâhü ‘Aleyhi ve Sellem İ, O: ‘Aleyhi’s-selâm Ü.

Ola işār-ı reh-i hayr-ı enām

Vāşıl-ı kabr-i 'ıtır-nāki ola
İttiḥāf-ı Harem-i pāki ola

Ü 18a

15 Zātına bā'ış olup arz u semā
Kā'ināt oldu anuñ-çün peydā

Lem'a-pāş olmasa ol maṭla'-ı nūr
Heft-ḥān-ı felek itmezdi zuhūr

Daḥı gerdişde degilken eflāk
Şānına geldi livā'-i *Lev lāk*

İ 72b Olsa dil-teşne n'ola 'ālemyān
Yüzi şuyına anuñ oldu cihān

Ravza-i enverine şām ü seḥer
Büse-ḥāhede gelür şems ü kamer

20 'Anber-i şeble bu çarḥ-ı gerdān
Micmer-i bezmine olmaz şāyān

Cūylar ḳaddine olmuş mā'il
Oldı her serv-i seḥi pā-der-gil

Bāğda nāle ider bülbüller
Oldı şermende-i rüyı¹⁰ güller

Sā'il-i kāse-be-kef her zerrīn
Sünbül āşüfte-i zülf-i müşgīn¹¹

Ravza-i pāk-i Resül-i Ekrem
Sünbülü itse olur şeyḥ-i Harem

25 Lāle dāğ urdı dile pinhānī
Nergisi itse n'ola der-bānı

Şeb-i Mi'rāc eyā nūr-ı Cemīl
Ġāşiye-dārīn olup¹² Cebrā'il

¹⁰ rüyı O, Ü: luṭfi İ.

¹¹ müşgīn İ, O: miskīn Ü.

- Ḳābe kavseym* çü nūr-ı dīde
Güzerān itmiş idün¹³ ānīde
- O 2b
Bezm-i hāşşında o dem eyledi Hāḳ
Nūr-ı vechine seni¹⁴ müstağraḳ
- İ 73a ‘Özr idüp vaşfına¹⁵ dirsem kāfī
Şāni‘-i ‘ālem anuñ vaşşāfī
- 30 Çar-yārına daḫı ola müdām
Raḍīya’llāhü ilā yevm-i ḳıyām

- روى عن انس رضى الله عنه قال
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حفظ
امتى أربعين حديثاً بعثه الله يوم القيامة فقيهاً عالماً
وكتب يوم القيامة شاهداً و شفيحاً
- Bu ḥadīş üzre idüp tarḫ-ı fütür
Ḥāḫıra itmiş idi böyle ḫuḫür
- Ola şad dāne eḫādīş-i şerīf
Gül-i Şad-Berg aña nām-ı laḫīf
- Ü 18b Her ḥadīşüñ ki ola¹⁶ naḳli şaḫīḫ
Çıḳa bir beyt ile maẓmūnı şarīḫ
- Olmaya zıkr-i şerīfī tafşıl
Ḥıfzı tā kim ola anuñ teshıl
- 35 Bu tetebbu‘la dil-i ḫāḫiş-ger
Eyledi niçe eḫādīşe naẓar
- Sübḫa-i dūr gibi yüz¹⁷ dāne laḫīf
Elime girdi eḫādīş-i şerīf

¹² olup İ, O: olur Ü.

¹³ itmiş idüñ İ: itmiş idi O, Ü.

¹⁴ seni İ, Ü: anı O.

¹⁵ vaşfına Ü: medḫine İ, O.

¹⁶ ki ola İ, O: ola Ü.

¹⁷ yüz İ, O: şad Ü.

İ 73b Bir hoş-âyende edâ ile tamâm
İhtiyâr eylemedüm tül-i kelâm

Nükte-i müşkili ehl-i ‘irfân
Bir işâretle ider hâll ü beyân¹⁸

‘Ayb-ı itnâb ile olmaz ma‘yûb
İhtisâr oldu suhanda ma‘lûb

40 Rûz u şeb vird-i zebâna dâ’im
Her hadîşin ki me’âli lâzım

O 3a

‘Afv ide vâkıf olan noğşânım
Sen kerem eyle baña sultânım

Ne kadar itdüm ise sehv ü haţâ
‘Aybıma bakma eyâ kân-ı ‘atâ

Çeşm-i şefkatle idüp her nigeşi
Sâgar-ı hâhişimiz itme tehi

Ümmetiñden bir alay bendeleriz
Rû-siyeh mücrim-i¹⁹ şermendeleriz

45 Bakma noğşânımıza şâd eyle
Rûz-ı ferdâ bizi âzâd eyle

Dem-i âhirde olup bize mu‘îñ
Eyle imâni haţâdan sen emîn

Luţf u ihsânıña şâyân eyle
Cümlemiz lâyıķ-ı ğufrân eyle

Bu varaķ-pâremi maşşerde Resûl
Var ümidim ide luţfiyle kabûl

İ 74a Menfa‘at-yâb olan pâk-nihâd
Bir du‘âyile Belîğ’i ide şâd²⁰

¹⁸ hâll ü beyân İ, O: hâll hemân Ü.

¹⁹ mücrim-i O, Ü: mücrim ü İ.

²⁰ şâd Ü: yâd İ, O.

[Allah'ın Sevgilisinin Şerefli Övgüsü ve Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'nin Mübarek Hadisleri Gül Bahçesinden Yeni Derlenmiş Bu Güzel Yüz Yapraklı Gülün Yazılış Sebebi

13. Demet demet selâm yüz yapraklı gülü, yaratılmışların en hayırlısının yoluna dökülsün, saçılınsın! 14. Güzel kokulu kabrine erişsin; mübarek Haremine (Mekke ve Medine şehirlerine) armağan olsun! 15. Yer ve gök zatına vesile olup kâinat onun için meydana geldi. 16. O nur doğacak yer parıldamasa, göğün yedi sofrası görünmez, ortaya çıkmazdı... 17. Gökler daha dönüşte değilken, şanı hakkında “Sen olmasaydın...”²¹ bayrağı geldi... 18. Âleme mensup olanların, insanların gönlü susamış olsa, şaşılır mı? Cihan, onun yüzü suyuna yaratıldı!.. 19. Güneş ve ay, çok nurlu Ravza'sına akşam ve sabah, öpücük isteyici olarak gelir. 20. Bu dönen çark (gök), gece amberiyle meclisinin buhurdanına lâıyk olmaz. 21. Irmaklar onun boyuna düşkün olmuş; her düzgün servinin ayağı çamurda kaldı... 22. Bülbüller bağda inler. Güller onun yüzünün (güzelliğinin) mahcubu oldu... 23. Her fulya, kâsesi elinde bir dilenci (gibi)... Sümbül, onun misk kokulu (siyah) saçına aşkından ötürü perişan... 24. En büyük peygamberin (Hz. Muhammed'in) mübarek Ravzası, sümbülü Harem şeyhi yapsa, yakışır. 25. Lâle gizlice kalbine dağ vurdu, (yüreğini dağladı); nergisi kapıcısı yapsa, şaşılır mı? 26. Ey Cemil (güzel Allah'ın) nuru! Mirac gecesi, Cebrail seyisin olmuş... 27. *Kabe kavseyini* (iki yay boyunu)²² göz ışığı gibi ansızın geçmiştin!.. 28. Cenab-ı Hak o anda, has meclisinde vahyinin nuruna batırmıştı onu... 29. Onu övme konusunda özür beyan edip “Âlemi yaratan onun övücüsü...” desem, yeter... 30. Dört dostuna da sürekli, kıyamet gününe kadar “Allah razı olsun!”(duası) olsun!

Enes'ten (Allah ondan razı olsun) rivayet olundu. (Hz. Enes) dedi ki: “Allah Resulü (s.a.v.) ‘Ümmetimden kırk hadis ezberleyen kimseyi Allah, kıyamet günü fakih ve âlim olarak diriltir. Ve o kişi, kıyamet günü şehid ve şefaatchi olarak yazılır’ dedi.”

31. Bu hadis üzerine usancı, kederi atıp hatırıma şöyle gelmişti: 32. “Yüz tane hadis-i şerif olsa, “*Gül-i Sad-berg*” (Yüz yapraklı gül) de ona güzel isim... 33. Her hadisin nakli sahih olsa ve manası bir beyitle açıkça (meydana) çıksa... 34. Mübarek söylenişi uzun olmasın ki, onun ezberlenmesi kolay olsun...” 35. İstekli gönül, bu etraflıca incelemeye nice hadislere baktı... 36. İnci tesbih gibi yüz tane güzel hadis-i şerif geçti elime. 37. Tamamında bir hoşça giden üslûpla sözü uzatmayı seçmedim. 38. İrfan sahibi insan, zor nükteyi, (herkesin anlayamadığı ince manayı) bir işaretle çözer ve anlatır. 39. (Böylece eserim) sözü uzatma kusuruyla ayıplanmış olmaz. Söz kısa söyleme,

²¹ “Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım!” mealindeki kudsî hadise işaret ediliyor.

²² Hz. Muhammed'in miractaki yakınlığını bildiren “İki yay kadar yahut daha yakın oldu”(Kur'an, Necm, 53/9) mealindeki ayete işaret ediliyor.

istenen bir şey oldu. 40. Gündüz ve gece devamlı dilde söylenmeye her hadisin manası lâzım... 41. Kusurumdan, eksikliğimden haberdar olan, onu affetsin. Sen kerem (cömertlik ve ihsan) et bana sultanım! 42. Ne kadar yanıldım ve yanlış yaptıysam, kusuruma bakma ey bağışlama kaynağı! 43. Her zaman şefkat gözüyle bakıp istek kadehimizi boş bırakma! 44. Ümmetinden bir alay bağlularız; yüzü kara, mahcup günahkârlarız... 45. Eksiğimize, kusurumuza bakma; bizi sevindir! Yarın kıyamet günü (şefaatinle) kurtar bizi! 46. (Hayatımızın) son an(ın)da bize yardımcı olup imanımızı sen hatadan emin et! 47. Lûtf ve ihsanına lâyük et! Hepimizi af ve merhamete lâyük et! 48. Ümidim var ki, Hz. Peygamber, mahşerde benim bu kâğıt parçamı lûtfuyla kabul eder... 49. (Eserimin) faydasını gören temiz huylu kişi, Belîğ'i(n ruhunu) bir dua ile sevindirsin!]

**Der-Sitâyiş-i Sultân-ı Cihân ve Pâdişâh-ı Devrân
Sultân Bin Sultân²³ Aḥmed Ḥān İbnü's-Sultân
Muḥammed Ḥān ve Şadr-ı Ma'delet-'Unvân Dāmād-ı
Şehinşâh-ı Zamân²⁴ İbrâhîm Paşa Yessera'İlâhü Mâ-yeşâ'ü²⁵**

50 Demdür ey hâme-i rengin-raḡam
Şevḡ ile eyle benânumda neḡam

Böyle hoş lehce ile peyveste
Ne revâdur olasin dem-beste

Ü 19a Dergeh-i Ḥaḡḡ'a olup dest-güşâ
Şâh-ı devrâna daḡı eyle du'â

Ḥaḡ anuñ devletin efzûn itsün
Dil-i a'dâlarını ḡûn itsün

Dâd ile dehri o zıll-ı Yezdân
Ser-te-ser itmededür âbâdân

O 3b

55 Devr-i 'adlinde cihân âsüde
Ehl-i dil zevḡ ile hây ü hûda

Bâ-ḡuşûş ola o şadr-ı 'âlî

²³ Sultân-ı Cihân ve Pâdişâh-ı Devrân Sultân bin Sultân O: Sultân Aḥmed Ü.

²⁴ Şehinşâh-ı Zamân İ, O: Şehriyâr-ı Cihân Ü.

²⁵ İ'de: "Der-Sitâyiş-i Sultân-ı Cihân Sultân Aḥmed Ḥān İbnü's-Sultân Muḥammed Ḥān ve Şadr-ı Ma'delet-'Unvân Dāmād-ı Şehinşâh-ı Zamân İbrâhîm Paşa Yessera'İlâhü Mâ-yeşâ."

Muntazam itmede her ahvāli

Dād-ı Hāk'dur o kerem-mu'tādı
Hem vezīri ide hem dāmādı

İ 74b Geldi 'ahdinde cihāna rāḥat
Oldı zīb-efken-i rūy-ı devlet

Luṭf idüp ehl-i dile ol dāver
Dil-i virānını ābād eyler

60 Bermekī gibi olup zātı kerīm
Nām-ı pākidir anuñ İbrāhīm

Gelmedi böyle hidiv-i efḥam
Merḥamet kānı vezir-i a'zam

Ne vezir Āsaf-ı şāh-ı devrān
Cā'ize-dāde-i ehl-i 'irfān

Kethudā Beg gibi bir dānāyı
Eylemiş emrine fermān-rāyı

Ḥasenü'l-ḥulḳ sütüde-²⁶ḥaşlet
Ma'denü'l-luṭf selimü'l-ḥilkat

65 Genc-i luṭfiñdan eyā ḳadr-i mecīd
Dest-gir ol iderüm böyle ümīd

Dil-i ḡamḡini ne var şād eyle
Yüz sürem Ravza'ya imdād eyle

Çok zamāndur iderem sa'y-i sedīd
Rü'yet-i ḳabr-i Resūli ümmīd

Olmadı n'eyleyeyin imkānı
Beden-i vüs'atimiñ dermānı

İ 75a Gelmedin cisme fütür-ı piri
Piş-ez-in eyleyelüm tehbiri

²⁶ sütüde İ, O: kerimü'l- Ü.

70 Tuḥfe-i Nābī olup ḥacca sebeb
Çekmedi rāh-ı ṭalebde o ta‘ab

Gül-i Şad-bergüm ile ben de ne var
Nazar-ı luṭfiña olsam dūçār

O 4a

İlticā-yı der-i devlet itdüm
Ka‘beye ya‘ni ‘azīmet itdüm

Ü 19b Luṭfiñı bedraḳa-i rāh eyle
Cebhe-fersüde-i dergāh eyle

İltifātıñla aña eyle niğāh
Gele āsān Belīgā’ya o rāh

[Cihan Sultanı ve Devrin Padişahı, Sultan Mehmed Han’ın oğlu Sultan Ahmed ve Adaletiyle Ünlü Sadrazam, Zamanın Büyük Şahının Damadı İbrahim Paşa’nın -Allah, İsteddiği Şeyi Kolaylaştırırsın Ona!- Övülmesi

50. Ey güzel, parlak yazılı kalem, (şimdi) zamanıdır; parmaklarımda şevkle nağmeler yap!.. 51. Böyle hoş dille daima susmuş, (sesi) soluğu kesilmiş olman, uygun düşer mi hiç?! 52. Hakk’ın huzurunda el açıp devrin hükümdarına da dua et! 53. Cenab-ı Hak onun devletini (baht ve saadetini) artırsın! Düşmanlarının yüreğini kan etsin! 54. O Tanrı gölgesi, adaletle baştan başa şen ve mamur etmektedir dünyayı... 55. Adaletin devrinde dünya rahat ve huzur içinde... Gönül sahipleri zevkle çalıp eğlenmekte...

56. Hele o yüce sadrazam, bütün işleri intizamlı, tertipli yapmakta... 57. (Sultanın) o cömertliği âdet edinen(kişi)yi hem veziri, hem de damadı etmesi, Allah’ın ihsanıdır. 58. Onun zamanında dünyaya rahat geldi; devletin yüzünü ziyetlendirici oldu kendisi. 59. O doğru, insafli vezir, gönül sahiplerine lûtf eder; (böylece) onların yıkık (kederli) kalplerini şenlendirir. 60. Kendisi Bermekî gibi cömert olup onun mübarek adı İbrâhim’dir. 61. Böyle büyük ve şeref sahibi bir vezir, (böyle) merhamet kaynağı vezir-i âzam gelmedi... 62. Ne veziri, devrin sultanının Âsaf’ı! İrfan sahiplerine caize (armağan, para ve bahşiş) verici...

63. Kethuda Beğ gibi bilgili bir kişiyi, emrine buyruk tutucu yapmış. 64. Güzel huylu, övülmeye değer ahlâklı, ihsan kaynağı ve selim tabiatlı... 65. Ey değer ve derecesi büyük (zat), lûtfunun hazinesinden (bana) yardımcı ol! Böyle ümid ediyorum... 66. Kederli gönlümü, ne var, bir sevindir!.. Yardım et, Ravza’ya (Hz. Peygamber’in kabrine) yüzümü süreyim. 67. Hz. Peygamber’in kabrini görmek ümidiyle çok zamandır doğruca çalışıp çabalıyorum... 68. N’eyleyim ki imkânı olmadı; bolluk bedenimin dermanı bulunmadı... (Maddî durumum hac veya umreye gitmeme el vermedi). 69. Bedene ihtiyarlık zayıflık ve bezginliği gelmeden önce tedbir alalım... 70. Nâbî’nin armağanı (Sultan IV.

Mehmed'e sunduğu kaside) hacca vesile oldu; istek yolunda yorgunluk ve sıkıntı çekmedi o... 71. *Gül-i Sad-bergimle* ben de -ne var- lûtf bakışına mazhar olsam!.. 72. Devlet kapısına sığındım; yani Kâbe'ye gitmeye niyet ettim. 73. Lûtfunu yolun kılavuzu yap! Dergâhın (alın sürmekten dolayı) alını yıpranmış et beni. 74. İltifatınla ona bak ki, Belîğ'e o yol kolay gelsin!]

H1 قال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

من قال بسم الله الرحمن الرحيم غفر الله ما تقدم من ذنبه¹

75 Eyleyen besmeleyi vird-i zebân
Ola şâyeste-i 'afv ü gufrân

[Besmeleyi dilinden düşürmeyen (veya belirli vakitlerde tekrar eden) Allah'ın af ve bağışlamasına lâyük olur.]

H2 عن أنس رضى الله عنه - الجامع الصغير

افضل القرآن الحمد لله رب العالمين²

Silk-i âyetde olup dürr-i nazîm
Matla'-ı Fâtiha-i Nazm-ı Kerîm

[Yüce Nazm'ın (*Kur'ân*'ın) Fatiha'sının ilk ayeti, ayet(ler)in ipliğinde dizinin en değerli incisidir.]

İ 75b H3 عن عبادة الصامت - مشارق

افضل عبادة امتي تلاوة القرآن نظرا³

Efđal-i tã'at imiş āgāh ol

Naẓar-endāz-ı *Kelāmu'llāh* ol

[(*Kur'ân* okumak) ibadetlerin en faziletlisi imiş... *Allah'ın Kelāmi*'na göz atıcı ol!]

H4 عن جابر ابن مسعود - الجامع الصغير

نعم الشفيع القرآن لصاحبه يوم القيمة⁴

Kim ki Furqān'a ola nāşīye-sā

Rūz-ı maşşerde şefî' ola²⁷ aña

[Kim *Kur'ân*'a alın (yüz) sürerse, maşşer günü şefaati olur ona.]

H5 عن ابن عباس - جامع الصغير

¹ Ebî Saîd (r.a.)'den: "Peygamber (s.a.v.) dedi ki: Allah, Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm diyen kimsenin geçmiş günahlarını affeder."

² Enes (r.a.)'ten: "*Kur'ân*'ın en faziletlisi, el-hamdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn'dir." (*Câmiu's-sagîr*).

³ Ubâde bin es-Sâmit (r.a.): "Ümmetimin ibadetinin en faziletlisi, *Kur'ân* okumaktır." (*Meşârik*).

⁴ Câbir ve İbn Mes'ud'dan: "*Kur'ân*, kıyamet günü sahibi için ne güzel şefaattçidir!.."

²⁷ şefî' ola İ, O: ola şefî' Ü.

اشراف امتي حملة القرآن⁵

Medh idüp didi Şefî'-i maşşer

Eşşrefi ümmetimüñ hâfızlar

[Maşşerin şefaathçisi (Hazret-i Muhammed, hafızları) överek dedi ki: "Ümmetimin en şereflişi, hafızlardır."]

عن ابن عباس - جامع الصغير H6

احسنوا الاصوات بالقرآن⁶

80 Bülbül-āsā iderek savt-ı hasen

Okı *Kur'ân*'ı hoş elhān ile sen

[Bülbül gibi sesini güzelleştirerek *Kur'ân*'ı hoş nağmelerle oku!]

O 4b H7 عن ابى هريرة - مشارق - ان الدين نصيحة لله⁷

Ġayret-i dīn iden ehl-i şalāh

Pend ile eyler 'uşātı işlāh

[Din gayreti güden salih insanlar, günahkârları nasihatla ıslah eder.]

H8 زبدة الاخبار- العلماء اطباء الدين⁸

İ 76a, Ü 20a Beden-i dāne gelince hālecān

Ehl-i dānişdür aña çāre-resān

[Din bedenine çarpıntı ve titreme gelince, ona çare ulaştıracak olanlar, ilim sahipleridir.]

عن زياد ابن الحارث - جامع الصغير H9

من طلب العلم تكفل الله رزقه⁹

Ṭālib-i 'ilm olanuñ rızqına Hāḡ

Eyleye didi kefālet muṭlaḡ

[(Hz. Peygamber) "İlim talibi olanın rızqına Cenab-ı Hak mutlaka kefil olur" dedi.]

عن ابى هريرة - جامع الصغير H10

من سلك الطريق العلم سلك طريق الجنة¹⁰

Reh-i dānişde idenler sür'at

⁵ İbn Abbas'tan (r.a.): "Ümmetimin en şereflişleri, *Kur'ân*'ı ezberleyip hafız olanlardır." (*Câmiu's-sagîr*).

⁶ İbn Abbas'tan (r.a.): "Seslerinizi *Kur'an*'la güzelleştirin!" (*Câmiu's-sagîr*).

⁷ "Din, Allah (rızası) için nasihatır."

⁸ "Âlimler, dinin tabipleridir." (*Zübdetü'l-ahbâr*).

⁹ Ziyâd bin el-Hâris'ten: "İlim talep edenin rızqına Allah kefil olur." (*Câmiu's-sagîr*).

¹⁰ Ebî Hüreyre'den: "İlim yoluna giren kimse, Cennet yoluna girmiş olur." (*Câmiu's-sagîr*).

- Dāhil-i cennet olurmuş elbet
[İlim yolunda hızlı hareket edenler, cennete girermiş elbet.]
- H11 عن ابن عباس - جامع الصغير
طلب العلم ساعة خير من قيام ليلة¹¹
- 85 Qā'im olmakdan ise vaqt-i mesā
Eyle bir sā'atiñi 'ilme fedā
[Akşam vakti (ibadet için) ayakta durmaktansa, bir saatini ilme feda et!]
- H12 مصابيح الجاهل اقرب الى الكفر
من بياض العين الى سوادها¹²
- Cāhiliñ küfre yakınında güvāh
Didede mişli sefīd ile siyāh
[Cahilin küfre yakınlığına şahit ve delil, gözde akla kara(nın yakınlığı) gibidir.]
- H13 زبدة الاخبار- صحبة الجاهل نقصان في الدين¹³
N'ola erbāb-ı kemāl itse hāzer
Cūhelā şöhetidür dīne zarar
[Olgun (bilgili ve faziletli) kişiler sakınsa, şaşılır mı? Cahillerle sohbet (söyleşmek ve arkadaşlık) etmek, dine zarar verir.]
- H14 عن عائشة - جامع الصغير
من خير خصال الصائم السواك¹⁴
- İ 76b Çirk-i dendāni n'ola itmege pāk
Rūze-dārāna gerekdür misvāk
[Dişlerin kirini temizlemeğe ne olabilir? Oruç tutanlara misvak gerekir.]
- H15 الوضوء سلاح المؤمن¹⁵
- O 5a Mā-sivā leşkerine virmez emān
Ābdest mü'mine tiğ-ı bürrān
[Abdest, masiva (Allah'tan başka bütün varlıklar) askerine aman vermez; mümin için keskin bir kılıçtır.]
- H16 عن أنس و جابر - جامع الصغير

¹¹ İbn Abbas'tan: "Bir saat ilim talebi (tahsili), gece (ibadet için) kalkmaktan daha hayırlıdır." (*Cāmiu's-sagīr*).

¹² "Cahil küfre, gözün akının karasına yakınlığından daha yakındır." (*Mesābih*).

¹³ "Cahilin sohbeti (cahille söyleşmek veya arkadaşlık etmek), dinde noksanlığa sebeptir."

¹⁴ Hz. Âişe'den (r.a.): "Oruçlunun iyi hasletlerinden biri de misvaktır." (*Cāmiu's-sagīr*).

¹⁵ "Abdest, müminin silāhıdır."

- من مات على الوضوء مات شهيدا¹⁶
- 90 Ābdest ile iden naql-i beḳā
Ola vā-beste-i silk-i şühedā
[Abdestle ahirete göçen, şehitler sırasına baḡlıdır (şehitler zümresine katılır).]
عن ابن عباس - جامع الصغير H17
مفتاح الصلوة الطهور¹⁷
- Ü 20b Feth ola anuñ ile ḳufl-i şalāḥ
Pāklik oldu namāza miftāḥ
[Temizlik namazın anahtarıdır. Onunla iyiliḡin, salihliḡin kilidi açılır.]
عن ابن عمرو - جامع الصغير H18
افضل الاعمل الصلوة لوقتها¹⁸
- Eyle Mevlā'ya ḥulūş ile niyāz
Ṭā'atiñ efdali vaḳtiyle namāz
[Allah'a ihlās ve gönül temizliḡi ile dua et; yalvar, yakar!
İbadetin en faziletlisi, vaktinde kılınan namazdır.]
عن عائشة - مشارق H19
بين العبد و بين الكفر ترك الصلوة¹⁹
- İ 77a Eyle beş vaḳti edā olma ḥaşın
Giderek olmayasın küfre yaḳın
[Beş vakit namazı vaktinde kıl; sert ve kaba olma (ki) giderek küfre yaḳın olmayasın!]
الجماعة رحمة²⁰ H20
Ḥişşe-yāb olmaḡa eyle himmet
Mü'mine şaff-ı cemā'at rahmet
[Hisse bulmaḡa, pay almaḡa gayret et! Mümine cemaat safı rahmettir.]
عن ابى هريرة - جامع الصغير H21²¹
لا يرد القضاء الا الدعاء
- 95 Sell-i seyf olsa eger dest-i ḳazā
Anı reddeylemez illā ki du'ā

¹⁶ Cābir'den: "Abdestli olarak ölen kimse, şehid olarak ölür." (*Cāmiu's-sagîr*).

¹⁷ İbn Abbas'tan: "Namazın anahtarı temizliktir." (*Cāmiu's-sagîr*).

¹⁸ İbn Ömer'den: "Amellerin en faziletlisi, vaktinde kılınan namazdır." (*Cāmiu's-sagîr*).

¹⁹ "Kulla küfür arasındaki şey, namazı terk etmektir." (*Meşârik*).

²⁰ "Cemaat rahmettir." (*Mesâbih*).

²¹ Ebî Hüreyre'den: "Kazayı ancak dua geri çevirir." (*Cāmiu's-sagîr*).

[Eğer kaza eli kılıç çekse, onu ancak dua geri çevirir.]

عن عائشة - جامع الصغير H22

دعوة الأخ لأخيه لا يرد في الغيب²²

Eyle ihvāna ğıyābında du‘ā

Müstecāb ide anı tā ki Hudā

[Kardeşler(in)e kendileri hazır değilken, arkalarından dua et ki, Allah onu kabûl etsin!]

عن ابن عباس - جامع الصغير H23

افضل الدعاء دعاء المرء لنفسه²³

Ola bî-şübhe icābet be-każā

Kendü nefsinde olan hayr du‘ā

[(Kişinin) kendi nefesine ettiği hayır dua, şüphesiz kabul edilir.]

O 5b H24²⁴ خير الدعاء الا ستغفار

Cürmüne nādım olup kıl tekrār

Oldı çün hayr-ı du‘ā istiğfār

[Günahına pişman olup (istiğfarı) tekrar et! Çünkü duanın hayırlısı, istiğfardır.]

دعاء اطفال امّتي مستجاب²⁵ H25

İ 77b Hiç şek yokdur eyā nîk-hişāl

Ola maqbûl du‘ā-i eṭfāl

[Ey iyi ahlâklı, hiç şüphe yok ki, çocukların duası makbûldür.]

عن ابي الدرداء - جامع الصغير H26

اغتموا الدعاء عند الرقة فانها رحمة فانها راحة²⁶

100 Girye-engiz iken eyle du‘ā

İde maqrûn-ı icābet Mevlā

[Ağlamaklı bir şekilde (kalbin incelmişken) dua et ki, Mevlâ (duanı) kabule mazhar etsin.]

لا صلواة الا بقراءة²⁷ H27

²² İbn Ömer ve İbn Abbas’tan: “Kardeşin kardeşi için ğıyabî duası geri çevrilmez.” (*Câmiu’s-sagîr*).

²³ Hz. Âişe’den: “Duanın en faziletlisi, kişinin kendi nefsi için duasıdır.” (*Câmiu’s-sagîr*).

²⁴ “Duanın hayırlısı, istiğfardır.”

²⁵ “Ümmetimin çocuklarının duası makbûldür.”

²⁶ Ebî Derdâ’dan (r.a.): “Kalp inceliği sırasında duayı ganimet bilin... Muhakkak ki o rahmettir.”

²⁷ “Namaz ancak kıraat (*Kur’an* okumak)la olur.”

Ü 21a Başla Kur'an'a idüp sa'y-i müdām
Her namāz oldı²⁸ tilāvetle temām
[Devamlı gayret edip Kur'an'a başla. Her namaz, Kur'an okumakla tamam olur.]

H28 المسجد بيت كل تقى

Mescidi tā'at için müstevfā
Ehl-i taqvāya maḳām itdi Hudā

[Allah, mescidi ibadet için takva sahiplerine yeterli bir makam kıldı.]

H29 من صلى على قبرى سمعته

Şalavāt itse baña şıdḳ ile ḳul
Didi ben gūş iderüm anı Resūl

[Hz. Peygamber, "Bir kul, bana sıdḳ (doğruluk ve kalb temizliği) ile salāvāt (dua ve selām) etse, ben onu duyarım" dedi.]

H30 من زارنى ميتاً فكأنما زارنى حياً

Ḳabrime didi olan nāşiye-sā
Beni görmüş gibi ḥayyen meşelā

[(Hz. Peygamber) "Kabrime alın (yüz) süren, beni sağ olarak görmüş gibidir" dedi.]

İ 78a H31 يخرج قوم من النار بالشفاعة

105 Ehl-i dūzaḥdan olan nice 'uşāt
Bula maḥşerde şefā'atle necāt

[Cehennemlik olan nice günahkâr, maḥşerde şefaitle kurtulacak.]

H32 عن ابي هريرة - جامع الصغير

وويل للعقاب النار³²

O 6a Müşkil olmasa eger nār-ı caḥīm
Andan itmezdi Nebī ḥaşyet²⁹ ü bīm

[Cehennem ateşi zor olmasaydı eğer, ondan korkmazdı Peygamber...]

H33 مخافة الله رأس كل حكمة³³

Bā'ış-i ḥikmet olur ḥavf-ı Hudā
Ma'şiyetden idegör sen de ibā

[Allah korkusu, hikmete vesile olur. Gūnahtan sen de çekinmeye

²⁸ oldı Ü: ola İ, O.

²⁸ "Mescid, her takva sahibinin evidir."

²⁹ Ebî Hureyre'den: "Ben kabrime selām veren kimseyi iştirim." (Câmiu's-sagîr).

³⁰ "Benim ölümü ziyaret eden kimse, beni sağ olarak ziyaret etmiş gibidir."

³¹ "Bir insan topluluğu, şefaitle Cehennem'den çıkacak."

³² "Vah Cehennem ateşi azabından!.."

²⁹ ḥaşyet O, Ü: hirās İ.

³³ Ammar'dan (r.a.): "Her hikmetin başı, Allah korkusudur." (Câmiu's-sagîr).

bak!]

H34³⁴ عن عمار - جامع الصغير كفى بالموت واعظاً

‘İbret isterseñ eger eyle nigāh
Hāl-i mevtāya varup gāh-be-gāh

[Eğer ibret (almak) istersen, zaman zaman gidip ölümlerin hâline bak...]

H35³⁵ موت الغريب شهادة

Künc-i ğurbetde olan vāşıl-ı Hâk
Şühedāya olur elbet³⁰ mülhâk

[Gurbet köşesinde Cenab-ı Hakk’a kavuşan, elbet şehitler
(zümresin)e katılır.]

H36³⁶ عن ابى هريرة مشارق السفر قطعة من العذاب

İ 78b 110 Dār-ı ğurbetde ğarībe her cā
Kıı‘adur deşt-i cezādan ğūyā

[Gurbet yurdunda garibe her yer, sanki ceza çölünden bir parçadır.]

H37 عن عائشة - جامع الصغير

صلة الرحم تزيد فى العمر³⁷

Vaţanın yād iden gāh-be-gāh
‘Ömrini eyleye³¹ efzūn Allāh

[Allah, zaman zaman memleketini hatırlayan (akrabasını ziyarete
eden) kimsenin ömrünü artırır.]

H38 عن عبدالله ابن زبير - جامع الصغير

عذاب أمّتى فى دنياها³⁸

Ü 21b Mü’min-i hālîş ola bir ümmet
Dehr-i fānide çeker çok zaħmet

[Halis mümin olan bir ümmet, fāni dünyada çok zahmet çeker.]

H39³⁹ الدنيا حرام على اهل الآخرة

Sūrı mātemdür anuñ itme ğümān
Ehl-i ‘uqbāya ħarām oldı cihān

[Dünya, ahiret ehline haramdır... Şüphe etme ki, onun sevinci,

³⁴ Ammar’dan: “Öğüt verici olarak ölüm yeter...” (*Mesâbih*).

³⁵ “Garibin ölümü, şehitlikdir.”

³⁰ elbet İ, Ü: āljir O.

³⁶ “Sefer (yolculuk), ateşten bir parçadır.”

³⁷ Hz. Âişe’dan: “Sıla-i rahim (ana-baba ve akrabayı ziyaret), ömrü artırır.” (*Câmiu’s-sagîr*).

³¹ İ’de ve Ü’de eyle.

³⁸ Abdullah bin Zübeyr’dan: “Ümmetimin azabı bu dünyadadır.” (*Câmiu’s-sagîr*).

³⁹ “Dünya, ahiret ehline haramdır.”

şenliği, hüzn, keder ve musibettir.]

الموت راحة للمؤمن و حسرة للمنافق⁴⁰ H40

Mevt için didi Şefî‘-i ‘Araşât

Râhat-ı mü‘min ola kayd-ı ‘uşât

[Arasat şefaathçisi (Hz. Peygamber), ölüm hakkında “Müminin rahatı, (Allah’ın emirlerine) isyan edenlerin bağı (endişesi, gaile ve telâşı)dır...” dedi.]

O 6b H41⁴¹ المؤمن حى فى الدين

115 Mü‘min-i hâliş olan³² pāk-meniş

İki ‘âlemde görür āsāyiş

[Halis mümin olan temiz huylu, iki âlemde de rahat ve huzur bulur.]

İ 79a H42⁴² ويغفر للشهيد كل ذنب الا الدين

Defter-i cürm-i şehîd ola resîd

‘Afv ola cümle kıla haqq-ı ‘abîd

[Şehidin günah defteri hesabı kapatılır; (bütün günahları affedilir); sadece kulların hakkı kalır.]

عفو الملوك ابقى للملك⁴³ H43

Keyd-i düşmenden emîn ola mülük

Eylese memleket-i ‘afva sülük³³

[Hükümdarlar eğer af ülkesine giderlerse, düşmanın hilesinden emin olur.]

الظلم ظلمات يوم القيامة⁴⁴ H44

‘Adl ile eyle cihânı ābād

Zulmet-i rüz-ı cezādur bî-dād

[Adaletle dünyayı mamur et, şenlendir... Zulüm, ceza gününün karanlığıdır.]

رضاء الله فى رضاء الوالدين⁴⁵ H45

Haq rızasında olan her-bârı

⁴⁰ “Ölüm, mümin için rahat, münafık için hasrettir.” (Kaçırılan bir nimete üzülüp yanma, keder ve zahmettir).

⁴¹ “Mümin, iki yurttta da diridir.”(Hem dünyada, hem ahirette iyi bir hayata mazhardır).

³² olan İ, O: ola Ü.

⁴² “Şehidin bütün günahı başışlanır; (insanlara olan) borcu hariç...”

⁴³ “Hükümdarların affı, hakimiyetlerinin devamına vesiledir.”

³³ O kenarında: “Keyd-i düşmenden emîndür o mülük/ İtse ger memleket-i ‘afva sülük” beyti var.

⁴⁴ “Zulüm, kıyamet günü karanlıklarıdır.”

⁴⁵ “Allah’ın rızası, anne-babanın rızasındadır.”

- Vālideynüñ ola fermān-dārı
[Daima Allah'ın rızasını gözeten kimse, anne ve babasının emrine itaatkâr olsun!]
- H46 ⁴⁶ اكرموا اولادكم واحسنوا آدابهم
- 120 Vālid-i müşfiḳ olan ṭab'-ı selīm
Eyler evlādına ādāb ta'līm
[Selim yaratılışlı olan şefkatli baba, çocuklarına edep öğretir.]
- H47 ⁴⁷ خيرا لآباء من علمك
- İ 79b Didi evlāda odur efḍal-i eb
Eyleye 'ilm ile ta'līm-i edeb
[(Hz. Peygamber) "Çocuklar için babanın en faziletlisi, ilimle edep öğretendir" dedi.]
- H48 ⁴⁸ عظّموا إيمانكم
- Hāşıl it mertebe-i insānı³⁴
Sa'y idüp eyle bülend imānı
[İnsan(lık) derecesini elde et; çalışıp imanı(nı) yücelt!]
- H49 ⁴⁹ عن أبي هريرة مشارق الحياء زينة الايمان
- O 7a Reng-i gül gibi olup zīb-nümā
Gül gül eyler ruḡ-ı imānı ḥayā
[Hayâ, gül rengi gibi zinet gösterici olup iman yüzünü gül gül eder (pembeleştirir).]
- H50 ⁵⁰ الصبر نصف الايمان
- Nışf-ı imān didi şabra Resül
Şabr iden maṭlebine ola vuşul
[Hz. Peygamber, sabra "imanın yarısı" dedi. Sabreden, isteğine ulaşır.]
- H51 ⁵¹ الصيام نصف الصبر
- 125 Rūze-dār olsa n'ola Ḥaḳḳ'a ḳarīb
Rūzeye çünki didi nışf-ı şekīb
[Oruç tutan, Allah'a yakın olsa, şaşılır mı? Çünkü (Hz. Peygamber) oruca "sabrın yarısı" dedi.]
- H52 عن ابن مسعود - مشارق

⁴⁶ "Çocuklarınıza ikramda bulunun ve onların terbiyelerini güzelleştirin."

⁴⁷ "Babaların (en) hayırlısı, sana ilim öğretendir."

⁴⁸ "İmanlarınızı büyütün, yüceltin."

³⁴ "insānı" kelimesi, "insānı" şeklinde de okunabilir.

⁴⁹ Ebû Hüreyre'den: "Hayâ, imanın zinetidir." (*Meşârik*).

⁵⁰ "Sabır, imanın yarısıdır."

⁵¹ "Oruç, sabrın yarısıdır."

تسحروا فان في السحور بركة⁵²

Ü 22a Her gice eyle saḥūri ‘ādet
Oldı hengām-ı seḥer çün bereket
[(Ramazan’da) her gece sahurı âdet et. Çünkü seher vakti berekettir.]

İ 80a H53⁵³ افضل الخلق التواضع

Ser-firāz olmağa lâyıķ server
Her kimi görse tevāzu‘lar ider
[Başını yükseltmeğe lâyıķ reis, her kimi görse, alçak gönüllü davranır ona.]

الرفق رأس الحكمة⁵⁴ H54

Rıfķ ile söyleyelüm nāsa müdām
Ḥikmetüñ başı imiş rıfķ-ı kelām
[İnsanlara daima yumuşaklıkla söz söyleyelim. Yumuşak söz söylemek, hikmetin başıymış.]

السلام قبل الكلام⁵⁵ H55

Silk-i taķrīre viren tāze nızām
Eyler āġāz-ı suḥan ba‘de selām
[Konuşma ipliğine (inci) dizmeye başlayan, selâmdan sonra söze başlar.]

استكثروا من الاخوان H56

فان لكل مؤمن شفاعة يوم القيامة⁵⁶

130 İktişār eyle kim olur maḥşer
Biri birine şefī‘ mü‘minler
[(Kardeşlerini) çoġalt ki, müminler maḥşerde birbirine şefaatçi olur.]

الصمت يورث الحكمة⁵⁷ H57

Ehl-i ḥikmetden olan merd-i suḥan
Nuṭķa yol virmez olup³⁵ beste-dehen
[Hikmet sahiplerinden olan söz eri, aġzını kapatıp (çok ve lüzumsuz) konuşmaya yol vermez.]

O 7b H58⁵⁸ افضل اللسان لسان صدق

⁵² “Sahura kalkın! Çünkü sahurlarda bereket vardır.” (*Meşârık*).

⁵³ “(Güzel) huyun en üstünü, tevazudur”(alçak gönüllü olmaktır).

⁵⁴ “Rıfķ (yumuşaklık), hikmetin başıdır.”

⁵⁵ “Selâm, kelâmdan öncedir.”

⁵⁶ Enes’ten: “Kardeşlerini çoġalt! Çünkü her mümin kıyamet günü şefaat edecektir.”

(*Câmiu’s-sagîr*).

⁵⁷ “Susmak, (kişiye) hikmet verir.”

³⁵ olup O: olur Ü.

İ 80b Kelimâtında olan rāst-nümā
Fazl ile hāşıl ide ıadr-i ‘alā
[Sözlerinde doğruluk gösteren (Doğru söz söyleyen) kimse,
faziletle yüksek değer ve derece elde eder.]

H59 ⁵⁹ الصدق ينجى والكذب يهلك

Rāst-gū ol ki söziñde bī-bāk
Oldı ‘ālemde dürüg ehli helāk

[Sözünü doğru söyleyici ol ki, korkup çekinmeyesin. Yalan
söyleyen kimseler dünyada helāk olmuştur.]

H60 انَّ الله تعالى ليغضب

⁶⁰ اذا مدح الفاسق في وجهه

Fāsıķı medh kılan müstevfā
Oldı şāyeste-i ıahr-ı Mevlā

[Fasıķı (Allah’ın emirlerini tanımayan, günahları pervasızca
işleyen, fesatçıyı) yeteri kadar öven kimse, Allah’ın ıahrını
(gazabını) hak etmiş olur.]

H61 ⁶¹ جمال الرجل فصاحة لسانه

135 Feyz-i Bāriden olup³⁶ cilve-resā
Ādeme lehce imiş hüsñ ü behā

[Yaratanın bol nimetinden tecelli eden açık ve düzgün konuşma,
insan için güzellik ve kıymetmiş.]

H62 ⁶² ان الله جميل يحب الجمال

Pertev-i zātına olmaķla delīl
Sever erbāb-ı cemālī o Celīl

[O Cemīl (güzel Allah), zatının ışığına delil olduğundan, güzel
olanları sever.]

H63 ⁶³ الحب يتوارث

Eyler evlādına anuñ irāş
Oldı kālā-yı muħabbet mirāş

[Sevgi ve dostluk sermayesi, mirastır; kişinin çocuklarına (âdetâ)
irsî olarak geçer.]

H64 ⁶⁴ المرء مع من احب

⁵⁸ “Dilin en üstün ve faziletli olanı, doğru söyleyenidir.”

⁵⁹ “Doğruluk kurtarır; yalan helāk eder.”

⁶⁰ “Fasık, yüzüne karşı övüldüğünde, yüce Allah gazab eder.”

⁶¹ “Erkeğin güzelliği, dilinin açık ve düzgün oluşudur.”

³⁶ olup İ, O: olan Ü.

⁶² “Muhakkak ki, Allah güzeldir; güzelliği sever.”

⁶³ “Sevgi, dostluk birinden diğerine irsen geçer.”

İ 81a Kime dil-dāde ise bunda temām
Haşr ola anuñ ile rüz-ı kıyām
[(İnsan) kime tam gönül vermişse bu dünyada, kıyamet günü
diriltilip toplanır onunla...]

H65 ⁶⁵ زناء العيون النظر

Seyr-i didār deyü ey güm-rāh

Ü 22b İtme nā-maḥreme düzdāne nigāh
[Ey yolunu şaşırmış! “(Güzel) yüz seyri” diye hırsız gibi
bakma namahreme!..]

H66 ⁶⁶ ان الله يحب الشاب التائب

O 8a

140 Haḫ seni eyleye tā pīr-i kühen
Tevbe-kār ol daḫı nev-sāle iken
[Henüz gençken tevbekār ol ki, Cenāb-ı Hak seni çok yaşlı
ihtiyar etsin.]

H67 ⁶⁷ عن ابن عباس - زبدة الاخبار - الرضاع يغير الطباع

Şīrdür tıfl-ı bed-aḫlāka sebeb

Dāyeye ola müşābih meşreb

[Çocuğun kötü huylu olmasının sebebi, süttür. Huy, ahlāk
dadiya benzer.]

H68 ⁶⁸ كلوا الحلال واجتنبوا الحرام

İctināb eyle ḫarām oldı³⁷ vebāl

Kesb idüp eyleyegör ekl-i ḫalāl

[(Haramdan) sakın, uzaklaş! (Çünkü) günah ve azaptır haram...
Çalışıp kazanarak helāl yemeye bak!].

H69 ⁶⁹ طلب الحلال جهاد

Bī-ta‘ab girmez ele genc-i murād

Ṭaleb-i rızık-ı ḫalāl oldı³⁸ cihād

[İstek hazinesi ele zahmetsiz, meşakkatsiz geçmez...]

Helāl rızık istemek, cihaddır.]

H70 ⁷⁰ افضل الاعمال احمرها

⁶⁴ “Kişi, sevdiğiyle beraberdir.”

⁶⁵ “Gözlerin zinası, (harama) bakmaktır.” (*Zübdetü’l-ahbâr*).

⁶⁶ Enes’ten: “Muhakkak ki, Allah tevbe eden genci sever.” (*Câmiu’s-sagîr*).

⁶⁷ “Süt emdirmek, huyları değiştirir.”

⁶⁸ “Helāl yişin; haramdan kaçın!..”

³⁷ oldı İ, O: ola Ü.

⁶⁹ “Helāl rızık istemek, cihaddır.”

³⁸ oldı İ, O: idi Ü.

İ 81b Ecrini zaḥmetine göre bulur
‘Amelūñ ḥayrı meşakḳatle olur
[Amelin hayırlısı, meşakḳatli olanıdır. (Çünkü amel eden kimse) mükâfatını zahmetine göre bulur.]

عن عبدالله - مشارق H71

اكرموا الخبز فان من بركات السماء والارض⁷¹

145 Kût-ı ‘uzmâdur eyâ ṭab‘-ı selîm
İdegör rîze-i nâna ta‘zîm
[Ey selim yaratılışlı kişi, (ekmek) değerli bir gıdadır; onun kııntısına hürmet et!]

H72⁷² يموت القلب من كثرة الطعام والشراب

Süst ider ḳalbi didi çünkü Resûl

Eyleme keşret ile ekli ḳabûl

[Madem ki Hz. Peygamber, “(Çok yemek) kalbi gevşek ve tembel eder” dedi, öyleyse uygun görme çok yemeyi!..]

ضحك الجائع خير من بكاء الشبعان⁷³ H73

Giry-e-i merd-i şikem-perverden

Ḥande-i cāyi‘ imiş müstaḥsen

[Açın gülmesi, boğazına düşkün kimsenin ağlamasından daha makbûlmüş...]

خير الرزق ما يكفي⁷⁴ H74

Gezme ḥaḥişger olup eṭrâfi

Saña yitmez mi bu rızḳ-ı kâfi

[İstekli olup her tarafı gezme!.. Bu yetişen rızık sana yetmez mi?!.]

O 8b H75⁷⁵ شر الناس من اكل وحده

İ 82a Fuḳarâsız şaḳın ekl itme ta‘âm

Saña nâm olmaya tâ şerr-i enâm

[Sakın fakir fukarasız yemek yeme ki, “insanların kötüsü” sana ad olmasın!]

الفقراء اصدقاء الله تعالى⁷⁶ H76

150 Olsun ey ehl-i ğinâ āġāhuñ

⁷⁰ “Amellerin en faziletlisi, en zahmetlisidir.”

⁷¹ Abdullah’tan: “Ekmeğe saygı gösterin! Çünkü o göğün ve yerin bereketlerindedir.” (Câmiu’s-sagîr).

⁷² “Çok yemekten kalp ölür.”

⁷³ “Aç olanın gülmesi, tokun ağlamasından daha hayırlıdır.”

⁷⁴ “Rızıkın hayırlısı, yeterli olanıdır.”

⁷⁵ “İnsanların kötüsü, tek başına yemek yiyen kimsedir.”

⁷⁶ “Fakirler, yüce Allah’ın samimî dostlarıdır.”

Fuḡarā şādıkıdır Allāh'ũ
[Ey servet sahibi, haberin olsun ki, fakirler, Allah'ın
samimî dostlarıdır...]

H77 ⁷⁷ من لبس الحرير فى الدنيا لم يلبسه فى الآخرة

Geyse dünyāda ḡarīr itse ḡurām

Ḥulle-i cennet aña ola ḡarām

[Bir kimse bu dünyada ipek giyse ve salına salına gitse, cennet
elbisesi ona haram olur.]

H78 ⁷⁸ الجنة دارالابرار

Ü 23a Dem-be-dem nā'il olup dīdāra

Cilvegāh ola bihişt ebrāra

[Cennet, hayır sahibi, iyi ve dindar olanların yurduudur. Onlar,
zaman zaman Allah'ın cemalini görmeğe de mazhar olur.]

İ 82b H79 ⁷⁹ الغيرة من الايمان

Sālik-i rāh-ı Ḥaḡ'a hem-rāh ol

Ġayret imāndan imiş āgāh ol

[Hak yoluna gidene yoldaş ol! Gayret, imandanmış; haberdar ol!]

H80 ⁸⁰ البطالة تقسى القلب

Sa'y-i t̄ā'atle cihāndan güzer it

Teng ider ḡalbi baḡālet ḡazer it

[İbadete çalışmakla dünyadan geç. İşsizlik, avarelik kalbi daraltır;
sakın ondan!]

H81 ⁸¹ اعملوا فكل ميسر لما خلق له

155 Mümkün oldığı kadar eyle 'amel

Kesb-i t̄ā'ata³⁹ sen ey 'abd-i ezel

[Ey hor, hakir kul, sen mümkün olduğu kadar ibadetler kazanmak
için amel et!]

H82 ⁸² من قام بالليل حسن وجهه بالنهار

Olsa bir 'ābid-i şālih şeb-ḡiz

Rūyī baḡdıḡca olur şevḡ-engiz

⁷⁷ Enes'ten: "Dünyada ipek giyen kimse, ahirette giyemeyecektir." (*Meşârik*).

⁷⁸ "Cennet, ebrâr (hayır sahibi, iyi ve dindar olanlar)ın yurduudur."

⁷⁹ "Gayret, imandandır." (Gayret, çalışmak, kıskanmak, aile hayatını koruma konusunda gazap kuvvetinin harekete geçmesi; aziz ve mukaddes bir şeye, namus ve haysiyete veya vatan ve millete hâle verecek şeylere karşı çoşan ulvî bir duygu).

⁸⁰ "İşsizlik, kalbe sıkıntı verir."

⁸¹ "Amel edin... Herkese kendisi için yaratıldığı şey kolay gelir."

³⁹ t̄ā'ata O: t̄ā'ata İ.

⁸² "Gece (ibadet için) kalkan kimsenin yüzü, gündüz güzel olur."

[İbadet eden salih bir kişi, gece (ibadet için) kalksa, onun yüzü, baktıkça insana şevk verici olur.]

H83⁸³ أحب الاعمالى الى الله تعالى ادومها وان قل

O 9a Müstemirren bir ‘amel itse güzër
Hoş gelür Haqq’a olursa kemter

[Bir amel devamlı yapılırsa, az olursa da hoş gelir Cenab-ı Hakk’a...]

H84⁸⁴ اصل كل الداء البرد

Bedene her ne maraz kim nāzil
Ġaliben ola soğukdan hāşıl

[Bedene inen, konan her hastalık, çoklukla soğuktan meydana gelir.]

H85⁸⁵ المعدة بيت كل الداء

Bu şifā-nāmeden ol kim āgāh
Maraza mi‘de imiş menzilgāh

[Bu şifa yazısından haberdar ol ki, hastalığın evi, mideymiş.]

H86⁸⁶ المعالجة بالاضداد

İ 83a 160 Bu hadiř üzre bilindi ki ‘ilāc
Marazuñ zıddına oldı muhtāc

[Bu hadis üzere bilindi ki, ilāç, hastalığın zıddına muhtaçtır.]

H87⁸⁷ انما الاعمال بالنيات

Her ‘amel kim muzırrı⁴⁰ u nāfi‘dür
Ādemüñ niyyetine rāci‘dür

[Zararlı veya faydalı her amel, insanın niyyetine bağılıdır.]

H88⁸⁸ لا ندم من استشار

Meşveret ehline noqşān olmaz
Şoñra bir işde peşimān olmaz

[Danışan kimselere eksiklik ve kusur olmaz; sonra onlar bir işte pişman olmaz.]

H89⁸⁹ من كان فى حاجة اخيه كان الله فى حاجته

⁸³ “Allah indinde amellerin en sevileni, az da olsa devamlı olanıdır.”

⁸⁴ “Her derdin aslı, soğuktur.”

⁸⁵ “Mide, hastalığın evidir.”

⁸⁶ “İlāç yapma veya kullanma, hastalığın zıddına göredir.”

⁸⁷ “Ameller niyetlere göredir.”

⁴⁰ muzırr İ: zarar O.

⁸⁸ “Danışan, pişman olmaz.”

⁸⁹ İbn Ömer’den: “Kim bir kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah da onun ihtiyacını giderir.” (Meşârik).

Görse bir hâcetini ihvānuñ

Haḫ revā ide recāsını anuñ

[(Bir mümin,) kardeşlerin(in) bir ihtiyacını giderse, Cenab-ı Hak da onun isteğini yerine getirir.]

H90⁹⁰ فضل العالم على العابد كفضلى على امتى

‘Ālimüñ ‘ābid ile mānendi

Ümmetim ile benüm gibi dedi

[(Hazret-i Peygamber) “Ālimin ibadet eden(âbid)le mukayesesi, ümmetimle benim gibi” dedi...]

H91⁹¹ عن أنس - جامع الصغير - حسن الخلق نصف الدين

165 Şöhre-yāb ola ‘ulüvv-i şānuñ

Nîk-hū nişfi imiş imānuñ

[Şanının yüksekliği şöhret bulsun! İyi huy, imanın yarısıymış].

İ 83b, O 9b, H92 عن عبد الله ابن عمر - جامع الصغير

استعينوا على الرزق بالصدقة⁹²

Ü 23b Fuḫarā-bīn olan sāde-derūn

Rızqını ide taşaddukla füzūn

[Fakirleri görüp gözeten temiz kalpli kimse, sadaka vermekle rızqını artırır.]

H93 للطبرانى - عن حسن ابن على - جامع الصغير

اطعموا الطعام واطيبوا الكلام⁹³

‘Ālemüñ ḫalkı olur kūh-kenüñ

Olsa iṭ‘ām ile şīrīn suḫenüñ

[Yemek yedirme(âdeti)ne sözün tatlı olsa, dünya halkı dağ kazıcı (Ferhad’ı)n olur.]

H94⁹⁴ الغنى غنى النفس

Dinse lâyıkdur aña ehl-i ğınā

Kendi nefsinde ide cūd u şeḫā

[Kendi nefsinde cömertlik eden kimseye zengin dense, o kişi lâyıktır buna.]

⁹⁰ Ebû Saîd’den: “Ālimin ibadet edenden üstünlüğü, benim ümmetimden üstünlüğüm gibidir.” (*Câmi’u’s-sagîr*).

⁹¹ Enes’ten (r.a.): “Ahlâk güzelliği, dinin yarısıdır.” (*Câmi’u’s-sagîr*).

⁹² Abdullah bin Ömer’den: “Sadaka vermekle (Allah’tan) rızık konusunda yardım isteyin.” (*Câmi’u’s-sagîr*).

⁹³ Taberânî, Hasan bin Alî’den: “(İnsanlara) yemek yedirin ve sözü güzel söyleyin.” (*Câmi’u’s-sagîr*).

⁹⁴ “Zenginlik, gönül zenginliğidir.”

H95 ⁹⁵ آفة الدين الهوى

Yem-i t̄ā'atda şaķın eyle h̄azer

Keşti-i dīne hevā ide zarar

[İbadet denizinde aman, sakın, heva (nefsin isteği), din gemisine zarar verir.]

H96 علامة حبّ الله حبّ ذكره

و علامة بغض الله بغض ذكره ⁹⁶

170 Düşse bir kalbe eger ḥubb-ı İlāh

Şuğlı her laḥza olur zikru'llāh

[Eğer bir kalbe Allah sevgisi düşse, onun işi her an Allah'ı zikretmek (hatırlamak ve anmak) olur.]

H97 ⁹⁷ ذكر الله شفاء القلوب

İ 84a Zikr-i Mevlā'dur olan çāre-resā

Dil-i bīmār-ı güneh-kāra şifā

[Günahkār hastanın kalbine şifa ve çare eriştiren şey, Allah'ı zikretmektir.]

H98 ⁹⁸ عن ابى هريرة - جامع الصغير - الذكر خير من الصدقة

Zikr [ü] tevḥīd-i Ḥudā 'azze ve cel

Şadaķa virmeden oldu efḍal

[Yüce Allah'ı anmak ve (Onun birliğine inanarak) tevhid kelimesini söylemek, sadaka vermekten daha faziletlidir].

H99 عن ابى هريرة و ابو سعيد - مشارق

لقنوا موتاكم لا اله الا الله ⁹⁹

Eyle mevtāya şehādet telķin

Ola tā mağfiret-i Ḥaķķ'a yakın

[Ölülere şehadet (kelimesini) telkin et ki, Cenab-ı Hakk'ın bağışlamasına yakın olsun.]

H100 عن عثمان و معاذ مشارق و جامع الصغير

من كان آخر كلامه لا اله الا الله دخل الجنة ¹⁰⁰

⁹⁵ "Dinin afeti, heva (nefsin gayr-ı meşru arzuları)dır."

⁹⁶ Enes'ten: "Allah'ı sevmenin alâmeti, onu anmayı sevmek; Allah'ı sevmemenin alâmeti ise onu anmayı sevmemektir." (*Câmi'u's-sagîr*).

⁹⁷ "Allah'ı anmak, kalblerin şifasıdır."

⁹⁸ Ebî Hüreyre'den: "Zikir, sadakadan daha hayırlıdır." (*Câmi'u's-sagîr*).

⁹⁹ Ebî Hüreyre'den: "Ölülerinize Lâ ilâhe illa'llâh'ı telkin edin." (*Meşârik*).

O 10a Ehl-i cennet didi ol hayr-ı enām
Eyleyen hatm-i şehadetle kelām⁴¹
[O yaratılmışların (en) hayırlısı (Hz. Peygamber), “Şehadet
(kelimesiy)le sözünü tamamlayan kimse, cennet ehli olur” dedi].

Ḥātīme-i Suḥan⁴²

175 Ḥaḫḫ’a minnet bu gül-i tāze vü ter
Oldı ārāyiş-i destār-ı hüner

Ṭab’ıma virdi Ḥudā feyz-i şu’ūr
Bir iki günde hemān itdi zuhūr

Bu leṭāfetle görenler anı
Şemm iden bûyın olur hayrânı

Bāğ-bān itse sezā māh-ı nevi
Nev-şüküfte gül-i bāğ-ı Nebevî

İ 84b Ḥāme-i ṭab’-ı Belîğ olsa ne var
Dil-i şūrīde-meşel aña hezār⁴³

180 Öyle bir gül ki tutup her sūyı
Ü 24a Ḥaşre dek gitmeye reng ü bûyı

Dergehinden anuñ oldur me’ mül
Tuḥfemi ide ḫusûriyle ḫabûl

İ’tizārîñ yeter ey ḫāme bu dem
Sāl-i târiḫini de eyle raḫam

Ba’de ez-elf mürür-ı a’vām⁴⁴
Yüz otuz altıda ḫatm⁴⁵ oldı kelām

رونما شد این گل صد برك زيبا از گلشن احاديث

شريف نازنين خدا عن يد عبد الضعيف النحيف المحتاج الى

عناية الملك اللطيف السيد اسماعيل ابن السيد ابراهيم

¹⁰⁰ Osman bin Muâz’dan: “Son sözü Lâ ilâhe illa’llâh olan kimse, Cennete girer.”
(*Meşârık, Câmi’u’s-sağîr*).

⁴¹ kelām İ, O: temām Ü.

⁴² İ’de başlık yok.

⁴³ İ’de mısra şöyle: “Dil-i şūrīde mişāl eger hezār”

⁴⁴ a’vām O, Ü: eyyām İ.

⁴⁵ altıda ḫatm O, Ü: dörtde temām İ.

بليغا المعروف بين الهاالى شاهين اميرزاده غفر
ذنوبهما و ستر عيوبهما و اتحف هذه الهدية البهية
الى مسند السنية اعلم العلماء المحققين افضل
فضلاء مدققين مولانا و سيدنا محمد افندى
المعروف بين الموالى كتحذازاده القاضى بمحروسة
قاهره سابقا نال ما يتمناه فى الدارين و عمر الله
تعالى بقره العين مخدوم مكرم و نجل مفخم امين

[Sözün Sonu

175. Allah'a şükür, bu ter ü taze gül, hüner sarığının süsü, zineti oldu. 176. Allah, tabiatıma şuur feyzi verdi; bir iki günde hemen meydana çıktı. 177. Onu bu güzellikle gören ve onun kokusunu koklayanlar, hayranı olur. 178. Bahçıvan, yeni ayı Peygamber bağının yeni açılmış gülü edinse yeridir... 179. Belîğ'in tabiatının kalemi, aşktan perişan bir gönül gibi ona bülbül olsa, ne var (şaşılır mı)? 180. Öyle bir gül ki, her tarafı kaplayıp mahşere kadar rengi ve kokusu gitmez. 181. Onun huzurundan umulan şudur: Armağanımı kusuruyla kabul etsin! 182. Özür beyanın yeter ey kalem! (Telif) tarihinin yılını da yaz şimdi! 183. Bin yıl geçtikten sonra, yüz otuz altıda (1136'da) söz sona erdi.

Allah'ın sevgili(elçi)sinin hadisleri gül bahçesinden (seçilen) bu güzel *Gül-i Sad-berg* (yüz yapraklı gül), lütuf sahibi Allah'ın inayetine muhtaç ve halk arasında “Şâhin Emir-zâde” diye bilinen zavallı, biçare Seyyid İbrâhim oğlu Seyyid İsmâil'in -günahları bağışlansın ve kusurları örtülsün!- eliyle, Allah'ın sevgili(elçi)sinin hadisleri gülşeninden yüzünü gösterdi ve o bu güzel hediye hakikatı araştıran âlimlerin en bilgilisi ve inceleyici, faziletli kişilerin en erdemlisi, yüksek rütbeli kadılar arasında “Kethuda-zâde” diye tanınan, bundan önce Kahire kadısı olan efendimiz Mehmed Efendi'nin yüce makamına ithaf olundu -dünyada ve ahirette dilediğine nail olsun ve yüce Allah gözünün nuru, itibarlı ve değerli oğluna ve ona uzun ömürler versin, amin.]

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, (1988), *Belîğ*, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayını, Ankara
- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, (1993), “Belîğ'in Gül-i Sadberg'i”, *İslâmî Edebiyat*, Ekim Kasım Aralık, sayı 22, s. 121-151.
- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, (1997), *Kültürümüzden Esintiler*, Ankara.
- Babinger, Franz, (2000), *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, trc. Coşkun Üçok, (3. bs.) Ankara.
- Bursalı Mehmed Tâhir, (1333-1342/1915-1923-24), *Osmanlı Müellifleri*, I-III, Matbaa-i Âmire, I-III.c. İstanbul.

- Çıpan, Mustafa, (1992), “Belîğ İsmâil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul c. 5, s. 415-16
- Dilçin, Cem, (2007), “Divan Şiirini Günümüz Türkçesine Aktarma ve Diliçi Çeviri”, *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen’e Armağan*, s. 149-169.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet, (1936-45), *Türk Şairleri*, I-IV, İstanbul
- Fâik Reşad, (1311-1312), *Eslâf*, I-II, İstanbul.
- Fatîn Dâvud, (1271/1855), *Hâtimetü'l-eş'âr*, İstanbul.
- Gibb, E. J. W., (1900-1909), *A History of Ottoman Poetry*, I-VI, London.
- Hammer-Purgstall, Joseph Freiherr von, (1836-1838), *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst*, I-IV, Pesth.
- Hanîfzâde Ahmed Tâhir, *Âsâr-ı Nev*, Nova Opera ab Ahmed Hanîfzâdeh Ad Continuandum Haji Khalfae Lexion Bibliographicum Collecta Et Ad Ordinem Literarum Disposita Ad Codicis Vindobonensis Fidem Primum Edidit Gustavus Fluegel.
- İsmâil Belîğ, (1302/1884-85), *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Hudâvendigâr Vilâyeti Matbaası.
- İsmâil Belîğ, (1999), *Nuhbetü'l-âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-eş'âr*, haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara.
- Kâtib Çelebi, (1941-43), *Keşfü'z-zunûn 'an esâmî'l-kütüb ve'l-fünûn*, (nşr. Kilisli Rifat Bilge- Şerefettin Yalçın) I-II, İstanbul
- Levend, Agâh Sırrı, (1972), “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (2. bs. Ankara 1989), s. 35-80.
- Levend, Agâh Sırrı, (1988), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara (1.bs. 1973), 3. bs. Ankara.
- Mehmed Süreyya, (1308-[1315]/1891-1897), *Sicill-i Osmanî yâhud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye*, I-IV, İstanbul, Matbaa-i Âmire.
- Mehmed Tefvîk, (1290/1873-74), *Kâfile-i Şuarâ*, İstanbul.
- Muştafa Şafâyî Efendi, (2005), *Tezkire-i Şafâyî*, haz. Pervin Çapan, Ankara.
- Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin, *Mecelletü'n-nisâb fi'n-niseb ve'l-kunâ ve'l-elkâb*, Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi, nr. 628.
- Necip Fazıl, (1997), *Esselâm*, İstanbul.
- Öztoprak, Nihat, (1993), *Klâsik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadîsler*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.
- Öztoprak, Nihat, (1995), “Niğdeli Visâlî'nin Hayatı ve Eserleri”, *Bir-Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4, s. 143-152.
- “Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu”, (2007), *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara, Özel Sayı, s. 1-26.
- Râmiz ve Âdâb-ı Zuraî'sı, (1994) haz. Sadık Erdem, Ankara.
- Sâlim Efendi, (2005), *Tezkiretü'ş-şu'arâ*, haz. Adnan İnce, Ankara.
- Sevgi, Ahmet, (1992), “Lâtîfî ve Sübhatü'l-uşşâk'î”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Konya Sayı 1, s. 47-92.
- Ş.[emseddin] Sâmi, (1306-1316/1889-1898), *Kâmûsü'l-a'lâm*, I-VI,

- İstanbul, Mihran Matbaası.
Şeyhî Mehmed Efendi, (1989), *Vekāyiü'l-fuzalâ*, II-III, (nşr. Abdülkadir Özcan), İstanbul.
Tansel, Fevziye Abdullah, (1979), “Belîğ”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. 2, s. 489-91.

